

իւր հարսից մի աւելորդ համոյր քաղելու փորձը՝ գիւցաղնուհին բռնցքի հարածով արիւնում է նորա երեսը, Դաւիթ բարկացած խնդրում է Աստուծոյ դէպք տալ նորան իւր անպատուութեան վրեժը տանելու։ Արժնելով հետեւեալ առաւօտ՝ նա տեսնում է խանդութի քաղաքը նորա հօր թշնամիներով պատած։ Իրեւ փեսայ, կուի նա պէտք է գնայ։ Արդէն երեք օր է, որ Դաւիթ չկայ, խանդութ, չհամբերելով, տղամարդի զգեստ է հագնում, ղինավառում եւ գնում Դաւթի գիակը որոնելու։ պատահելով նորան ճանապարհին, արքայադուստր նորան չի ճանաչում եւ կուի բռնուում։ հերոսը նորան երկվարից գետին է գլորում, չորում կրծքի վերայ եւ պատրաստ է արդէն մահացու հարածը իջեցնել, երբ մի զոյգ՝ սիւտակ ժըմբը, դուրս են պրծնում, եւ Դաւիթ ճանաչողով է իւր հարսին։

Դաւիթ կնոջը տանում է Կասուն։ Չմեշկիկ Սուլթանը (ճանապարհը նորա երկրի միջով էր անցնում), տեսնելով նորան պատուհանից, կտամբում է նորան դաւաճանութեան համար եւ մեռամարտութեան հրաւիրում, Դաւիթ ընդունում է հրաւերը եւ երդում իւր խաչ-պատրազով վերադառնալ եօթ օրից յետ։

Բայց անցնում են եօթը տարի, եւ երգման մասին մոռացում է։

(Էբրեւ-հեթի)

Ք. ՆԱԱՍԹԱՆԱՅ

ԼԵՋՈՒՐԱՆԱԿԱՆ

ՈՐՈՐԴԻՆԻ ԳՈՐԵԸՈՐՈՐԸԸԸ ՄԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

Չայնական Ուսումնասիրութիւն։

(Էբրեւ-հեթի)

§ V. Բաղադրեալ Բառեր։

206. Արաբկիրի բարբառին մէջ բոլոր բաղադրեալ բառերն — համեմատաբար քիչ — միայն երկու տարրերէ բաղկացած են, այսինքն երկու բառերէ։ Չարմանալի պիտի լինէր եթէ երկուքն աւելի բառերով յօրինուած բարդ բառերու հանդիպէինք, որովհետեւ ժողովուրդն մասնաւոր հակում մը ունի ամէն բան պարզագոյն վիճակի մը վերածելու, ուստի երեք տարրերէ բաղադրութիւն մը իրեն բոլորովին խորթ եւ անտանելի պիտի լինէր։

207. Երեք տեսակ բաղադրութեանց կը հանդիպենք բարբառին մէջ՝ երկու գոյական իրարու հետ միացած, գոյական մ'անականի մը հետ, եւ գոյական մը բայի հետ։ Տեսնենք ասոնց բաղադրութեան կերպը։

Ա. ԵՐԿՐՈՒ ԳՈՐԵՍԱՆ ԻՐԱՐՈՒ ՀԵՏ։

208. Երբ երկու գոյականներ իրարու հետ կը միանան բաղադրեալ բառ մը յօրինելու, կամ երկու բառերն իրարու քով կը դրուին առանց մէկը միւսին վրայ առաւելութիւն մ'առնենալու եւ կամ մէկը միւսին հետ յարաբերութիւն մը կ'ունենայ։

1. Երկու բառերն իրարու քով դրուած։

209. Այս կարգի բարդ բառերու մէջ երկու բառերն, իբր երկու օտարականներ իրարու քով կը դրուին, առանց ո եւ է կապի եւ առանց իրարու վրայ ազդեցութիւն մը ունենալու։ օր.

հալիլիւն — հալիլ եւ իւն, տեսակ մը կերակուր հաւկթով եւ ջրով։

• Խալիլիւն — Խալ եւ երիւն, պնակը կրակէն զատելու գործիք մը։

հալիլ — հալ եւ փաթ, դադաղ կրելու փայտ։

հալիլիլիլ — հալ եւ իլիլ, խրտուիլակ։

իւնիւնիլ — իւն եւ ֆոնի, ծխածան եւն։

210. Սոյն կարգին պատկանող կան ուրիշ բառեր որոնք սակայն, ու շարկապով կը միանան. օր.

առաւոր — առ — աւ — տուր, ահաբաղ — ահ — աւ — դող, խոտաւոր — թուր — աւ — մուր, արիւն — առ — վրա, իւնիւնիլ — ջարդ — աւ — փութ, իւնիւնիլ — ջարդ — աւ — փշոր եւն։

2. Երկու յարաբերական բառեր։

211. Երբ երկու գոյական իրարու քով կը դրուին եւ իրենց մէջ ո եւ է յարաբերութիւն կայ, այս պարագային կամ երկու բառերն պարզապէս իրարու քով կը դրուին եւ կամ երկուքն մին կը հղովուր բարդութեան ժաւմանակ։

ա. Պարզ մտութիւն։

212. Պարզ մտութեան մէջ յարաբերող տարրը միշտ յետագաս կը լինի. օր.

անիւն — աներոջ ձագ, երիւն — երիցու կին, արիւն — գողու աղբիւր, երիւն — երկրի մայր։ հալիլիլ — հալու կիթ,

222. Վերոյիշեալ ընդհանրական ձեւին մէջ ուրիշ զանազանութիւնն է, բարբառիս մէջ գործածուած — ձեւէր յղանակեալ մասնակը, որ կը գործածուի գլխաւորաբար, մարմնոյ զոյգ սնրեմաններուն համար եւ որ կը հըղձուի — եւ կամ — ձեւի ի նման. այսպէս՝

Աւշ. հայց. - իւնիւր, սկս. ար. - իւնիւրս, բաց. ար. - իւնիւրէ, գործ. ար. - իւնիւրս:

223. - եր եւ - Ներ բարբառիս մէջ մտ-
ցած են ծ. — ժ.Պ. դարերու . ա. եւ - ոյ հոյր-
վաներաներն: Գալով - լինէր ձևն, որ կը
ներկայացնէ - աւ- լնէր = ա- լնէր = լ
(= ա.) լնէր, կը գտնուէր նոյնպէս միջին դա-
րերու հայերէնի մէջ - ա- լ ձևով միայն, որուն
կոչով, բարբառիս մէջ՝ աւելցուեց է - Ներ յոգ-
նակերանայ:

224. Ազգականութեան վերաբերող բա-
ռերը բոլորովին փառքեր մասնիկ մ'ունին յոգ-
նակիի համար. որ է - տէր, ինչպէս՝ աղբը-տէր,
կնիւ-տէր, եւն:

225. Աւրիշներ՝ ընդհատակէն՝ ինչպէս
եւ մարմնոյ անդամները - լեւրի + մասնիկը կ'առ-
նուն. օր. քր + լեւրի + տիւր + լեւրի + մաս + լեւրի +,
ձեռ + լեւրի +:

Թէ՛ - րէ՛տ եւ Թէ՛ - իւրէ՛տ կը հաղովաւին
հետեւեալ կերպով՝

Ուշ. հայց. - Դէ՛ կամ - Էլ Դէ՛, սեռ. ար.
- Դո՛ կամ - Էլ Դո՛, բաց. - Դո՛յն կամ - Էլ Դո՛յն,
գործ. - Դո՛յն կամ Դո՛յն կամ Էլ Դո՛յն:

226. Թէ -դէ՛ք եւ Թէ՛ -վարդ՛ հին հայ-
երէնէ մնացած էն, -դէ՛ք հին հայերէնի -դէ՛
մասնին է (ինչպէս մանուկ, մանկոյ՛) որուն վրայ
աւելցոր է -դ յոգնակերան ալ: Իսկ -վարդ՛ ի
(= ուրիշ տիկ) իւ (= ուրիշ) մասնիկո՛ք, արդէն
ըստեցաւ Թէ՛ միշտակարան է, ուր միշտ կը
գործածե՛նք զ. օրինակ՝ քարվարդ՛ ձեւը:

Իբրեւ ծագում հասանական կը թուի
թէ -դէի ինչպէս եւ -լըդի առաջ եկած էնախ,
կիւն յաճախական -դ մասնիկէն. ինչպէս՝ ծակ
ծակ+-դ, ոսկր, ոսկր+-դ, փոր, փոր+-դ,
եւն. որուն վըայ յեայ աւելցեք եւ -ի առաջ
իբր ուրիշ մասնիկ մը, ինչպէս՝ փոր+-դ+-ի,
ծակ+-դ+-ի, եւն. եւ վըըըպաւս -ի ընդհան-
րական յոյճական առաջ կամ մասնիկը աւել-
ցեք եւ — ինչպէս ուրիշ շատ պարագաներու
մէջ — այդ արդէն յոյճակի ձեռին վըայ:

227. Մի քանի բառերու մէջ իբր յոգ-
նակերտ մասնիկ ընդունուած է -աւնէ մաս-
նիկը. Բնչպէս՝ տեղ, տեղ խաւնէ, կտոր, կտոր
խաւնէ, եւն. եւ կը հոյսովո՛ր՝

Աշ. Հայց. եղ. - առևտ, Յոգ. - առևտեր,
սեռ. ար. եղ. - առևտին, Յոգ. - առևտերս,
բաց. եղ. - առևտին, Յոգ. - առևտերէ, գործ.
եղ. - առևտի, Յոգ. - առևտերս:

228. Այս յոգնակերպիս եղակին եռաս-
տիճանեան իսկ յոգնակին շորս աստիճանով
յոգնակի մը կը ներկայացնեն: Յիրաւի լուծելով
հետեւեալ տարրերը երեւեակ կուգան. — առ-ի-
— առ-ի-առ-ի-ի. իսկ — առ-առ-ի-ի — առ-ի-առ-
ի-ի-ի-ի-ի: Այս տարրերէն — առ-ի, — ինք եւ — ի
տրդէն ծանօթ են իսկ — առ յոգնակերպոն որ
իրանական ժառանգութիւն մ'է տրդէն շատ
վաղուց մտած էր մեր լիզովին մէջ. եւսկէս՝ իշ-
ի-առ — էջեր, մի-ի-առ — ձիեր եւն.

Յոգնակերաներու այս հասուածք վեր-
ջացնելէ առաջ ըսինք որ հին լեզուի սովորա-
կան յոգնակերա - + առող երբեմն կը պա-
սահի Արարիկի բարբառին մէջ, մանաւանդ
-- եւ - ի վերջոյ գործը բառերու մէջ . որ. աղա,
աղաւ, գեղեցիկ, գորշացի, եւն :

Այս աշ կը հաղորդուի՝ աշ, աշդ, աշմօք:
(Հարաւանիւն): ԾԵԼԻԹ Ս. ԴԱԽԻԹ-ԱԴԿ

9 8 5 4 3 2

00000000000000000000

ՓԱՐՁ ԵՐ ԳՆՆԱՄԻՐԱՌԻԹՅԱՆ ՎՐԱՅ

Աճդնկէիւն Բն-դիւն Բ-դիւս-ն-ն-ն :

(Pope's Essay on Criticism.)

(ᐅᓇᓂᓄᓇᓂᓄᓇᓂᓄᓇ ᓂᓄᓇᓂᓄᓇ)

9.

[illegible]

Սորվէ բռնեմ, թէ ինչպիսի բարոյական
յատկութիւններ պարաին չուցրե՛կ քննաւէրները
սորվհեան միայն դիտեալ՝ կէս — Գառաւորի
գործ է։ Բաւական չէ ճշակի, գառաղութեան եւ